



>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Gemeente Amsterdam
T.a.v. Mevrouw K. Ollogren
Postbus 202
1000 AE AMSTERDAM

Media en Creatieve Industrie
IPC 3400

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
drs. A.J.F. van Tongeren
T +31 6 31 74 91 79
a.j.f.vantongeren@minocw.nl

Onze referentie
787185

Uw brief van
18 juni 2015

Datum **07 JULI 2015**
Betreft Samenhang fysieke en digitale bibliotheek

Geachte mevrouw Ollogren,

Met uw brief van 18 juni 2015 heeft u, mede namens de wethouders cultuur van de gemeenten Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Maastricht, Groningen, Enschede en Arnhem, aandacht gevraagd voor de samenhang tussen de fysieke en digitale bibliotheek. U verwijst meer specifiek naar de wijze waarop de digitale bibliotheek sinds de invoering van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) wordt ingericht. Graag reageer ik op uw brief.

Met u acht ik de samenhang tussen de fysieke en digitale bibliotheek van groot belang. Doel is het opbouwen en ter beschikking stellen van een relevante en interessante collectie voor iedereen in Nederland, die kan aanzetten tot lezen en kan bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling. Een aansprekende en makkelijk toegankelijke digitale collectie kan erbij helpen doelgroepen te bereiken voor wie het gebruik van de openbare bibliotheek niet meer vanzelfsprekend is. De nieuwe bibliotheekwet biedt bibliotheekorganisaties en overheden de kans met het bibliotheekaanbod in te spelen op technologische en maatschappelijke veranderingen. De wet onderscheidt daarvoor – met inbegrip van de klassieke uitleenfunctie – in totaal 5 maatschappelijke functies. In de praktijk verschuift het accent van het bezitten en uitlenen van een collectie naar het verrichten van activiteiten ten dienste van de maatschappelijke opgaven voor de stad of wijk. Bijvoorbeeld leesbevordering, mediavaardigheden of cultuureducatie.

De fysieke en de digitale bibliotheek in de Wsob

De samenhang tussen fysiek en digitaal komt op veel plaatsen in de Wsob tot uitdrukking. Ook is het onderwerp bij de schriftelijke en plenaire parlementaire behandeling van de wet verschillende malen aan de orde geweest. De hoofdlijnen zijn als volgt: op grond van de Wsob zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de lokale, fysieke bibliotheek en het rijk voor de centraal ingerichte, digitale bibliotheek. De Wsob geeft de Koninklijke Bibliotheek (KB) de wettelijke taak de digitale bibliotheek te beheren en door te ontwikkelen, inclusief het organiseren van de toegang. Deze taken van de KB zijn beschreven in Hoofdstuk 4 van de Wsob (artikelen 17 en 18; zie bijlage).

Op het niveau van de Wsob blijkt de beoogde samenhang tussen fysiek en digitaal o.a. uit het feit dat fysieke bibliotheken en de landelijke digitale bibliotheek deel uitmaken van één netwerk, uit het gebruik van één gezamenlijke catalogus, die al het fysieke en digitale materiaal in publieke bibliotheekcollecties omvat (de Nationale Bibliotheekcatalogus) en uit het gebruik van één collectieplan voor fysiek en digitaal door en voor alle partijen in het netwerk.

Die verwevenheid van fysiek en digitaal ('bricks and clicks') is bij alle functies van de openbare bibliotheek zichtbaar. Openbare bibliotheken en onderwijs werken bijvoorbeeld samen in de digitale leeromgeving. Bij het digitale materiaal is vrijwel altijd sprake van instructie in de fysieke omgeving van een school of de bibliotheek. Dat geldt ook bij programma's ter bestrijding van laaggeletterdheid. Voor die activiteiten is het bibliotheekgebouw bij uitstek de uitvalsbasis. Ook als het lesmateriaal digitaal is. Fysiek en digitaal vullen elkaar aan en maken het mogelijk dat bibliotheken een relevant en interessant aanbod ontwikkelen.

De praktische uitwerking van de Wsob

In de praktische vormgeving werken de VOB, KB en OCW er aan het fysieke en digitale aanbod zodanig bij elkaar te brengen, dat de gebruiker dit als één collectie ervaart die langs één gebruiksvriendelijke route benaderd kan worden. Daarbij heeft de gebruiker de vrijheid zelf te bepalen van welk aanbod met bijbehorend lidmaatschap hij gebruik maakt: alleen fysiek, alleen digitaal of beide. Hierover zijn tussen de VOB, de KB en OCW de volgende afspraken gemaakt:

- Het lidmaatschap van de lokale, fysieke bibliotheek bevat tevens – dus zonder meerkosten voor de gebruiker – de toegang tot het digitale basispakket;
- Als het aanbod wordt uitgebreid met een substantieel aantal actuele titels, kan een pluspakket worden ingevoerd waarvoor de gebruiker extra moet betalen. Dat kan nodig zijn vanwege de verhoudingen ten opzichte van het aanbod in de markt. De opbrengsten van het pluspakket gaan naar de lokale bibliotheken;
- Personen die alleen van het digitale aanbod gebruik willen maken ('digital only'), worden geregistreerd bij de KB en kunnen dit via de lokale bibliotheek regelen of bij de KB. De inkomsten vanuit 'digital only' gebruik worden ingezet voor de inkoop van e-content;
- De KB regelt de toegang voor 'digital only' gebruikers in de huisstijl van de openbare bibliotheken en attendeert de gebruikers daarbij op de mogelijkheid ook lid te worden van de fysieke bibliotheek in de woonplaats;
- Als gebruikers daarmee instemmen ('opt-in'), worden hun gegevens doorgegeven aan de lokale bibliotheek. Op die manier kunnen zij op de hoogte worden gebracht van de activiteiten van de lokale bibliotheek;
- De verschillende mogelijkheden om gebruik te maken van de digitale bibliotheek (in combinatie met het fysieke lidmaatschap of digital only) worden op hetzelfde moment ingevoerd en worden ondersteund door collectieve marketingacties.

Mijn conclusie is dat alle partijen dezelfde doelen onderschrijven. Met deze afspraken wordt de uitvoering daarvan mogelijk gemaakt.

De wettelijke taken van de KB

Eén punt in uw brief stuit op wettelijke bezwaren. U stelt dat de lokale openbare bibliotheek de enige toegangsroute ('single point of access') tot de collectie van

de Nederlandse openbare bibliotheken zou moeten zijn. Deze benadering staat haaks op het streven van de overheid naar vrije toegang tot informatie en het bereiken van een zo breed mogelijk publiek.

Onze referentie
787185

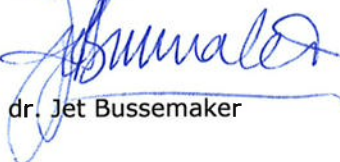
Op grond van de Wsob is er een stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen. Daaronder vallen zowel lokale bibliotheken als de landelijke digitale bibliotheek. Gezamenlijk vervullen deze voorzieningen de functies van de openbare bibliotheek. Tussen de voorzieningen bestaat geen rangorde. Binnen het netwerk is de KB een bibliotheek met een eigen wettelijke taak. Met de Wsob heeft de KB naast haar taken vanuit de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) een zelfstandige taak opgedragen gekregen op het terrein van de openbare bibliotheek. Het is daarmee de KB die vanuit de taak om de landelijke digitale bibliotheek in stand te houden, digitale werken uitleent aan bij haar voorziening aangesloten gebruikers. De KB is namelijk op grond van de Wsob degene die digitale werken aankoopt namens de Staat en de rechten daarvan beheert (zie bijlage). De verhouding tussen de lokale bibliotheken en de landelijke digitale bibliotheek is op verschillende momenten in de parlementaire behandeling aan de orde gekomen. Hierbij is expliciet niet gekozen voor een verplichte koppeling. De mogelijkheid om alleen via de lokale bibliotheken toegang tot de content van de landelijke digitale bibliotheek te verkrijgen, verhoudt zich niet tot de structuur van de Wsob.

Ook zou de werking van de landelijke digitale bibliotheek aanzienlijk worden beperkt, als aanmelding en administratie alleen via de lokale bibliotheken zou kunnen lopen. Een voorbeeld ter illustratie: tijdens de vakantieperiodes brengt de landelijke digitale bibliotheek (de KB) een digitale vakantiebibliotheek in omloop: de zgn. Vakantiebieb. Iedereen kan via het internet de App gratis downloaden voor gebruik op smartphone of tablet. De App wordt op zeer grote schaal gebruikt en promoot en stimuleert het lezen onder groepen die de openbare bibliotheek niet (niet meer of nog niet) bezoeken. Voor het gebruik is het nodig een aantal klantgegevens te registreren. De Nederlandse bibliotheken zouden deze dienst niet kunnen aanbieden, als de KB geen rechtstreekse relatie met deze gebruikers zou kunnen aangaan. De samenwerking tussen de KB en de openbare bibliotheken die ik beoog, geeft de mogelijkheid deze nieuwe groepen via landelijke acties te bereiken en vervolgens te attenderen op het digitale aanbod en op de diensten en activiteiten van de lokale openbare bibliotheek. Dat kan tot nieuwe leden leiden.

Mijn conclusie is dat betrokken partijen al het mogelijke doen om de fysieke en digitale bibliotheek als een eenheid aan de gebruiker te presenteren en eenvoudig toegankelijk te maken. Uiteraard sta ik open voor suggesties en ben ik graag bereid daarover met u – binnen de hierboven beschreven kaders van de Wsob – van gedachten te wisselen.

Hoogachtend,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,



dr. Jet Bussemaker

HOOFDSTUK 4. DE LANDELIJKE DIGITALE BIBLIOTHEEK

Artikel 17. Uitvoering en beheerplan

1. Het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek door de Koninklijke Bibliotheek houdt in ieder geval in:
 - a. ontwikkelen en beheren van de digitale infrastructuur;
 - b. beheren en van context voorzien van de digitale collectie en de afstemming met de collectie digitale werken van de Koninklijke Bibliotheek op grond van artikel 1.5, tweede lid, van de WHW;
 - c. opstellen van een reglement voor de toegang tot digitale werken;
 - d. bereiken van verschillende doelgroepen; en
 - e. samenwerken met andere publieke aanbieders van digitale werken.
2. De Koninklijke Bibliotheek gaat in een apart onderdeel van het instellingsplan, bedoeld in artikel 2.2a van de WHW, in op de wijze waarop zij de landelijke digitale bibliotheek in stand houdt. Zij gaat daarbij specifiek in op de onderdelen, bedoeld in het eerste lid. Dit onderdeel van het instellingsplan heet beheerplan.

Artikel 18. Inkoop digitale werken

1. De Koninklijke Bibliotheek verricht namens de Staat der Nederlanden het inkopen van werken voor de landelijke digitale bibliotheek.
2. Onze Minister stelt jaarlijks aan de Koninklijke Bibliotheek een bedrag ter beschikking voor het inkopen van werken.
3. De inkoop wordt uitsluitend verricht op voordracht van vertegenwoordigers van de lokale bibliotheken, welke is afgestemd op het bedrag, bedoeld in het tweede lid.